

AINEKAART

Ainevaldkond: Keel ja kirjandus

Õppeaine: Kirjandus

Klass: 5. klass

Õpetaja: Merje Morozova

Ainetüüp: Kohustuslik õppeaine põhikoolis

Õpetamise aeg: 2022/23õppeaasta

Õppekirjandus: Kirjanduse õpik (Jaak Urmet, Lauri Vanamölder), kirjanduse töövihik (Reeli-Alli Külvi, Maret Varblas, Miina Leemets)

Vajalikud õppevahendid: õpik, töövihik, jooneline vihik, kirjatärbed, joonlaud

Õppesisu:

I trimester

LUGEDA ON HUVITAV

Raamatuid on igale maitsele

Õpiku ja töövihikuga tutvumine, kooliaastaks eesmärkide seadmine. Oma lemmikraamatust jutustamine, enda jutustuse võrdlemine oma vanemate omaga. Infootsing internetis – kirjaniku ja teose seostamine.

Astrid Lindgren, „Meisterdetektiiv Blomkvist“

Tegelaste käitumise hindamine. Kirja kirjutamine, morsesõnumi dešifreerimine.

Ilu- ja teabekirjandus. Proosa

Kirjanduse liikidega tutvumine. Võõrsõnadele vastete otsimine, kirjaniku kohta info otsimine teatmeteosest. Pildi põhjal fantaasiajutu kirjutamine. Ühe tunni võiks teha raamatukogus, kui võimalik – kooli raamatukoguga ja seal oleva kirjandusega (taas) tutvumine, raamatukogu tööpõhimõtted (mida raamatukogus teha saab, kuidas raamatuid leida, raamatute järjestuse põhimõtted, uued huvitavad raamatud), milline näeb välja raamatukoguhoidja tööpäev. Trimestriks vajaliku proosateose („Veel üks Lotte“ või „Mardileib“) välja valimine.

Jaan Kross, „Mardileib“

Vanade mõõtühikute tähenduse otsimine teatmeteosest, võõrsõnade vastete leidmine. Mis on legend? Poemartsipani ja Mardi martsipani retseptide võrdlus. Sõnadele riimi leidmine, luuletuse kirjutamine.

Richard Roht, „Mäger Urask“

Teksti kavastamine. Loomajutu kirjutamine. Pildi põhjal jutukese kirjutamine.

Luule

Luule erinevus proosast, luulega seotud mõisted, luule tunnustega tutvumine, oma näite põhjal („Mardileib“) luule tunnuste leidmine. Luuletuse pähe õppimine ja esitamine.

Kornei Tšukovski, „Doktor Valuson“

Esmaabiõpetuse kirjutamine. Tutvustuse kirjutamine, luuletuse kirjutamine. Oma arstilkäigust jutustamine, kavapunktide põhjal jutu koostamine. Lugemine. Ümberjutustamine ja kokkuvõtte tegemine

Ümberjutustamise viisid: teksti täiendamine, kärpimine, kokkuvõtmine. Tekstist olulisima info leidmine. Faktide leidmine.

Jan Brzechwa, „Pan Kleksi akadeemia“

Lünnk teksti täitmine loetu põhjal. Tuleviku tunniplaani kirjutamine.

Erich Kästner, „Veel üks Lotte“

Loole järje kirjutamine ja jutustamine. Pildi põhjal teksti kirjutamine.

Toredaid luuletusi

Luuletuse sisu ümberjutustamine. Luulekogudega tutvumine, enda lemmiku väljavalimine. Pikem kodutöö, mida kontrollin millalgi järgmise teema keskpaiku: pidada luulekogu kohta lugemispäevikut, kuhu kirjutada vähemalt kümne väljavalitud luuletuse lühikokkuvõte, luuletuses valitsevad meeleolud, kas tegu on riimi või vabavärsiga. Valida enda lemmikluuletus, õppida pähe, esitada see klassis ilmekalt ja joonistada selle kohta pilt.

Kokkuvõte

Kokkuvõtvatele küsimustele vastamine, ristsõna abil põhimõistete meenutamine ja kinnistamine.

Lugemiskontroll – „Veel üks Lotte“ või „Mardileib“.

VANA AJA LOOD JA LAULUD

Mis on rahvaluule?

Rahvaluule definitsioon ja liigid, rahvaluulenäidete liigitamine. Hea jutu ja jutustaja tunnused.

Rahvajuttude jutustamine rühmas, parimate lugude väljavalimine ja klassile esitamine.

Vanavanema intervjuerimine, märkmete tegemine, kokkuvõtte kirjutamine.

A. Jakobson „Õitsipoisi õnn“

Mõistekaart ja mõttekaart. Mõistekaardi täitmine õitsilkäigu kohta. Muinasjututegelase väljamõtlemine. Šoti muinasjutt „Ise“

Pildi põhjal fantaseerimine. Info leidmine Šotimaa kohta. Muinasjuttude „Ise“ ja „Vigur rehepapp“ võrdlemine. Muinasjutu tegelase karakteristika koostamine mõistekaardi abil.

Muinasjutud

Muinasjutu definitsioon ja tunnused, muinasjuttude liigid, tüüpilised tegelased, tavapärased süžeed.

Muinasjuttude jutustamine ja kuulamine rühmas. Fantaasialoo kirjutamine. Uudisest muinasjutu tegemine.

„Oakene“, setu muinasjutt

Muinasjutule alternatiivse lõpu mõtlemine.

Muistend, pajatus, naljand

Muistendi, pajatuse ja naljandi definitsioon, nende iseloomulikud tunnused. Linnalegend ja anekdoot. Anekdoodirääkimise võistlus (esinemise põhitõed!).

Heino Gustavson „Nõo karujärv“

Linnalegendi või muistendi kirjutamine pildi põhjal.

Rahvalaulud

Rahvalaulu ehk regilaulu definitsioon, tunnused, näited. Regilaulude kuulamine, regilaulud tänapäeval. Paroodia.

Vanasõna, mõistatus, kõnekäänd

Definitsioon, tunnused. Vanasõna tähenduse tõlgendamine. Üksteisele klassis mõistatuste esitamine. Friedrich Reinhold Kreutzwald

Lühitutvustus. Kilplased.

Eno Raud „Kilplased“

„Kuidas nõukotta valgust ja soojust toodi“ põhjal koomiksi joonistamine. Mis on kilplaslik käitumine? Seosed igapäevaelu ja enda tähelepanekutega. Teksti ümberjutustamine.

Tänapäeva rahvaluule

Liigid, tunnused. Tänapäeva rahvaluule näited, nende liigitamine. Mõistatuste ja naljavanasõnade väljamõtlemine. Paroodia kirjutamine. Paul-Erik Rummo „Karu ja kolm tüdrukut“

Muinasjuttude „Kuldkihar ja kolm karu“ ning „Karu ja kolm tüdrukut“ võrdlemine. Mõne lühimuinasjutu väljavalimine, sellest vigurmuinasjutu kirjutamine. Toredaid lugusid

Luuletuste lugemine, sisu tõlgendamine. Murdekeelenditele eestikeelsete vastete leidmine.

Luulekogu lugemispäeviku esitamine.

Kokkuvõte

Kokkuvõtvad ülesanded.

II trimester

„Timm Thaler ehk müüdnud naer“ ja „Arabella, mereröövli tütar“.

Raamatute tutvustamine, õpilased valivad trimestri jooksul loetava teose.

RAHVAKALENDER. MIHKLIST NÄÄRINI

Vanade eestlaste ajaarvestus, kalendri ja maaelu seosed.

Mihklipäev

Mihklipäeva tähistamine, toimetused, sellega seotud vanasõnad. Mihklipäeva mõju tänapäevale (koolimine septembris). Seletuskirja kirjutamine.

Hingedepäev

Hingedepäeva tähistamine vanal ajal ja tänapäeval. Hingedepäeva ja halloween'i võrdlemine. Halloween'i-teemaline diskussioon (kas oleks vaja Eestis tähistada, poolt- ja vastuargumendid).

Mardipäev

Luuletuse proosatekstiks kirjutamine. Luuletuse jätkamine. Mardipäeva kombed maal ja linnas, kommete muutumine ajaga. Lisäülesanne: teemakohase koolipeo plakati kujundamine.

Kadripäev

Kadripäeva kombed, nende muutumine ajaga. Mardi- ja kadripäeva võrdlemine.

Jõulud ja näärid

Teksti lugemine, jõulude tähendus vanadele eestlastele ja praegu. Rühmatöö – mis on jõulude puhul kõige tähtsam? Omaloomingulise jutu koostamine oma elust. Pildi põhjal luuletuse kirjutamine. Postkaardi ja SMS-i kirjutamine.

Andrus Kivirähk, „Kass hakkab jõuluvanaks“

Lühijutu kirjutamine.

Toredaid luuletusi

Luuletuste lugemine. Luuletusele „Päkapikk ja kuri poiss“ järje kirjutamine, rollimäng luuletuse põhjal. Ise jõululuuletuse kirjutamine.

Kokkuvõte

Kokkuvõtvad ülesanded.

LISALUGEMIST

Lugemine ja tekstide üle arutlemine.

MEIE OLEME EESTLASED. MEIE KODU ON EESTI

Kodumaa ja rahvas

Klassi- ja rühmaarutelu eestluse ja kodu teemadel. Foto põhjal fantaseerimine. Pilthuuletuse kirjutamine.

Enn Kippel, „Meelis“

Muistne vabadusvõitlus. Tänapäeva kooli ja kloostrikooli võrdlemine. Tegelase tegevuskava koostamine. Ilukirjandusliku teksti argikeelde tõlkimine.

Eerik Laidsaar, „Kompanii poeg“

Loetud teksti sündmustiku õige järjestamine. Info leidmine Landeswehri sõja ja Vabadussõja kohta Wikipediast ja eesti entsüklopeediast, info kõrvutamine.

Kodulugu ja sugupuu

Koduloo ja sugupuu mõiste, suguvõsa ajaloo olulisus. Vanavanemate lugude kuulamine. Sugupuu joonistamine/pere ajalehe koostamine. Perearhiivist leitud pildi põhjal jutustamine.

Wimberg, „Fotoalbum“

Pildiallkirjade kirjutamine. Digipiltide ja paberpiltide võrdlemine.

Toredaid luuletusi

Kodumaaluuletuste lugemine. Eesti- või koduteemalise luuletuse väljamõtlemine. Oma lapsepõlve ja vanavanemate lapsepõlve võrdlemine.

Kokkuvõte

Oma Eesti kaardi kujundamine.

ÕPIME KEELT HÄSTI KASUTAMA

Mida tähendab keelt osata?

Tekstist stiilivõtete leidmine. Erinevate keelte teretuste võrdlemine. Miks on vaja keelt osata?

Eleanor H. Porter, „Pollyanna“

Tegelase päevikusissekande kirjutamine. Karakteri väljamõtlemine. („Pollyanna“ filmilõikude vaatamine.) Tegelaste keelekasutuse kirjeldamine ja analüüsimine.

Kõnelemine

Pildi järgi dialoogi kirjutamine. Argikeelse teksti kirjakeelseks muutmise. Lühijutu kirjutamine ja jutustamine sõltuvalt vestlusolukorrast.

Aino Pervik, „Pärlikaup“, „Mees jullast“, „Taaniel on vihane“

Jutustavate, kirjeldavate ja dialoogiliste lõikude eristamine. Tegelase iseloomustuse kirjutamine.

(„Arabella, mereröövli tütar“ filmilõikude vaatamine.) Arutelu tegelaste väärtushinnangute üle.

L. Frank Baum, „Võlur Oz“

Kavapunktide laiendamine ja nende järgi jutustamine. Eri tüüpi küsimuste moodustamine teksti kohta. Teksti jätkamine ja fantaseerimine. Lugemiskontroll – „Arabella“ või „Timm Thaler“

Esinemine

Ürituse esinemiskava koostamine. Eeskava ettevalmistamine ja esitamine. Oma lemmikesineja hindamine.

Oskar Luts, „Kapsapea“

Draamatekstiga seotud mõisted ja tunnused. Infootsing Oskar Lutsu kohta. Talu ja oma kodu võrdlus. Murdeteksti tõlkimine kirjakeelde, murdetunnuste leidmine tekstist. Aheljutu jutustamine klassis.

Holger Pukk, „Hiir, kass ja koer“

Teksti esitamine dialoogina rühmades, dramatiseerimine, lavastamine ja esitamine.

Etlemine

Hea etlemise tunnused. Mudelluuletuse kirjutamine. Etlemine rühmades, klassi ees, paarides.

Luuletuse esitamine erineva hääletooniga. Kaasõpilaste hindamine.

Toremaid luuletusi

Klassiarutelu: kas on parem olla laps või täiskasvanu. Luuletuse illustreerimine. Maatoidu ja poetoidu võrdlus. Esinemisoskuse test.

Kokkuvõte

Kordamisülesanded.

III trimester

RAAMATUD MUUDAVAD MAAILMA

Uuemate laste- ja noorteproosateostega tutvumine

Trimestri jooksul loetava raamatu väljavalimine.

Savisse kirjutatud raamatud

Kõnelemise ja kirjutamise võrdlus, suhtlusviiside eelised ja puudused. Esimesed kirjutatud raamatud. Sõnumi pildiline kujutamine.

Riho Lahi, „Ilmkärakas“

Tegelaste iseloomustamine märksõnade põhjal. Ohutusnõuetega tutvumine, ohutuse meelespea koostamine.

Papüürus, vahatahvel ja pärgament

Teabetekstide lugemine raamatu ajaloost ja kujundamisest, küsimustele vastamine. Teksti alusel paberi sünniga seotud kohtade maakaardile märkimine. Paberile ja muule materjalile kirjutamise võrdlemine, erinevuste leidmine. Säätlik paberikasutus.

Ivar Soopan, „Kõik poisid ei saa suureks“

Tegelaste iseloomustamine, enda ja oma sõbra kujutlemine raamatutegelaseks.

Raamat kui kunstiteos

Raamatukaane kujundamine. Raamatute hindamine välimuse järgi. Luuletuse ümberkirjutamine ilukirjas ja kaunistamine.

Harri Jõgisalu, „Tahvel ja paber, krihvel ja sulg“

19. saj kooliga tutvumine, kirjutamine siis ja tänapäeval. Aimeteksti põhjal lünkteksti täitmine.

Igähele kättesaadav raamat

Trükkimise kohta info otsimine internetist. Arutelu raamatute tuleviku üle.

Sempé ja Gosciny, „Meile tehakse test“

Tujule vastava pildi joonistamine, klassikaaslase pildi analüüsimine. („Väike Nicolas“ filmilõikude vaatamine.)

Raamatute suur võim

Info leidmine raamatukoi.ee lehelt. Klassiarutelu raamatute hävitamise üle. Raamatute hoidmise reeglid.

Karl Ader, „Kaks Karlat“

Tuleohutusnõuetega tutvumine ja tegevuste reastamine tähtsuse järgi. Teksti kohta küsimuste esitamine. Tekstist kokkuvõtte kirjutamine. Toremaid luuletusi

Luuletuse sisu tõlgendamine ja selle põhjal arutlemine.

Kokkuvõte

Kordamisülesanded

RAHVAKALENDER. KÜÜNLAST JAANINI

Küünlapäev, 2. veebruar

Küünlapäevaga seotud kommetega tutvumine. (Ise küünalde valmistamine.)

Vastlapäev

Vastlapäeva kommetega tutvumine. Luuletuse epiteetide leidmine ja nende asendamine antonüümidega.

Lihavõtted ehk kevadpühad

Lihavõttekommetega tutvumine. Mudelluuletuse kirjutamine. Mängujuhendi kirjutamine.

Jüripäev, 23. aprill

Jüripäeva kombestik, Püha Jüri legendiga tutvumine. Teksti põhjal koomiksi joonistamine. Püha Jüri teemalise ettekande tegemine. Väidete analüüs.

Volbripäev, 1. mai

Volbripäeva kombestik. „Väike nõid“ tekstikatkendi lugemine (algab õpikust lk 100). Võlusõnade väljamõtlemine, nõiajutu kirjutamine.

Jaanipäev, 24. juuni

Jaanipäeva kombestik, vanade ja tänapäevaste kommete võrdlemine. Oma jaanipäevast jutustamine kaardi põhjal. Klassiarutelu tänapäeva jaanipäeva teemal. Rühmatöö: rahvakalendri kujundamine ja valmistamine.

August Jakobson, „Sõnajalaõie otsija“

Krati väljamõtlemine. Tegelase iseloomustamine mõistekaardi abil. Muinasjutu tunnuste meeldetuletamine, muinasjutu kirjutamine. Loo jutustamine kava põhjal.

Lugemiskontroll – uuem proosateos

Toremaid luuletusi

Luuletuste lugemine. Epiteetide leidmine, luuletuste meeoleolu.

Kokkuvõte

Kordamisküsimused rahvakalendri tähtpäevade kohta. Ristsõna koostamine.

Lisalugemist

Hando Runnel, „Turul“

Teksti kohta küsimuste koostamine. Jutus kirjeldatud turu ja tänapäeva turu võrdlemine.

Hannu Mäkelä, „Härra Huu kasvatab lilli“

Kuidas sündis raamat „Härra Huu“? Tegelase kirjeldamine mõistekaardi abil.

Venjamin Kaverin, „Noorim Kaštšei röövib Maša“

Muinasjutu tunnuste leidmine. Fantaasiajutu kirjutamine.

Miloš Macourek, „Saar kuuetele tuhandele äratuskellale“

Võrdluste meeldetuletamine ja väljamõtlemine. Jutu kirjutamine.

Õpiku kokkuvõte

Eneseanalüüs aasta jooksul õpitu põhjal.

Õpitulemused:

Lugemine

- * On läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);
- * loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
- * tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, elamustest ja -kogemustest.

Jutustamine

- * Jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel;
- * jutustab mõttelt sidusa ja tervikliku ülesehitusega loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- * jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

- * Koostab teksti kohta eriliigilisi küsimusi;
- * vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;
- * koostab teksti kohta sisukava, kasutades väiteid või märksõnu;
- * leiab lõigu kesksed mõtted;
- * järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha;
- * kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, võrdleb iseennast mõne tegelasega;
- * arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- * otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- * Tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, võrdlusi ja algriimi;
- * mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Seletab oma sõnadega muistendi ja muinasjutu olemust.

Esitamine

Esitab peast luuletuse või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.

Omalooming

Kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.

Hindamise kirjeldus:

Õpilane saab hindeid lugemiskontrollide ja suuremate projektide (nt rühmatööna tehtud põhjaliku raamatutegelase tutvustuse) eest. Tunnitööd, töövihiku täitmist ja koduseid ülesandeid hinnatakse valikuliselt. Lugemiskontrollides hinnatakse õpilaste arutlusoskust (hindeliselt ja kujundavalt) ja teose süžee tundmist (hindeliselt).

Lugemiskontrollide ja muude suuremate hindeliste tööde täpse aja teatab õpetaja nii tunnis kui ka Stuudiumis. Lugemiskontrolli ajal puudunud õpilasel on võimalus sooritada töö 10 tööpäeva jooksul, leppides eelnevalt õpetajaga kokku järelevastamise aja. Hinnet „1“ või „2“ võib õpilane parandada kümne tööpäeva jooksul pärast lugemiskontrolli hinde teada saamist, leppides eelnevalt õpetajaga kokku töö parandamise aja. Parandustöö eest ei ole võimalik saada hinnat „5“.

Kokkuvõtva hinde kujunemine:

Trimestrihinne kujuneb trimestri jooksul saadud hinnetest.